

Олеся Дроздовська

МАТЕРІАЛИ ДО БІОБІБЛІОГРАФІЧНОГО СЛОВНИКА
УКРАЇНЬСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ, ПУБЛІЦИСТІВ,
ВИДАВЦІВ, РЕДАКТОРІВ

(За публікаціями щоденника «Галичанинъ» (Львів, 1893—1913))

Порушено проблеми пошуку біографічних та бібліографічних відомостей про українських журналістів, публіцистів, видавців, редакторів, які співпрацювали з українською пресою XIX — першого десятиліття XX ст., та реставрації їх життєвого шляху і творчої діяльності. Подано біобібліографічні нариси про І. Гавришкевича, І. Гургулу, М. Огоновського, І. Савчака, Л. Трецаківського та В. Щавинського, журналістська, публіцистична і редакторська діяльність яких донині є малодослідженою.

Ключові слова: *біографія, бібліографічні матеріали, газета «Галичанинъ», журналіст, публіцист, редактор, видавець, Іван Гавришкевич, Іван Гургула, Микола Огоновський, Іван Савчак, Лев Трецаківський, Володимир Щавинський.*

Затронуты проблемы поиска биографических и библиографических сведений об украинских журналистах, публицистах, издателях, редакторах, которые сотрудничали с украинской периодической печатью XIX — первого десятилетия XX в., а также реставрации их жизненного пути и творческой деятельности. Написано биобиблиографические очерки об И. Гавришкевиче, И. Гургуле, Н. Огоновском, И. Савчаке, Л. Трецаковском и В. Щавинском, журналистская, публицистическая и редакторская деятельность которых донныне является малоисследованной.

Ключевые слова: *биография, библиографические материалы, газета «Галичанинъ», журналист, публицист, редактор, издатель, Иван Гавришкевич, Иван Гургула, Николай Огоновский, Иван Савчак, Лев Трецаковский, Владимир Щавинский.*

The problems of search of biographical and bibliographical information about Ukrainian journalists, publicists, publishers, editors which worked with the Ukrainian press XIX — first decades of the XX century and restoration of their life and creative activities have been raised. Bibliographic essays about I. Havryshkevych, I. Gurgula, M. Ohonovskyy, I. Savchak, L. Treschakivskyy and V. Schavynskyy, journalistic, publicistic and editorial activities of which are hitherto unexplored have been written.

Key words: *biography, bibliographic materials, newspaper «Halychanyn», journalist, writer, editor, publisher, I. Havryshkevych, I. Gurgula, M. Ohonovskyy, I. Savchak, L. Treschakivskyy, V. Schavynskyy.*

Як засвідчує досвід практичної роботи над формуванням контенту біобібліографічного словника українських журналістів, публіцистів, видавців і редакторів, важливим її етапом є опрацювання не лише наукової, публіцистичної, мемуарної літератури, опублікованого епістолярію, довідкових видань, а й першоджерел, до яких належать часописи, що функціонували впродовж періоду життя і праці на ниві журналістики (і не тільки) об'єктів нашого наукового зацікавлення, та різноманітні документи та матеріали, що зберігаються в архівних фондах і фондах відділів рукописів наукових книгозбірень України. Чи не найбільш часовитратним пошуковим етапом є опрацювання пресових видань *de visu*, адже нерідко лише таким чином можна виявити факт співпраці конкретної особи із тим чи іншим пресодруком або заперечити його. Однак уникнути цього виду роботи (маючи за мету відібрати до проєктованого словника максимальну кількість осіб — учасників пресотворчого процесу та виявити їх публікації, з'ясувати форми і час співпраці із виданням) неможливо, особливо коли мова йде про XIX — початок XX ст. Адже, як відомо, українську пресу цього періоду творили фахові не за освітою, а за покликанням журналісти, публіцисти, видавці, редактори. Тому нерідко лише на сторінках пресодруків можна віднайти біографічний, бібліографічний, почасти й ілюстративний матеріал для відтворення етапів життя й діяльності призабутих, малознаних донині діячів ЗМІ минулого (як-от: некрологи, статті, замітки, повідомлення з нагоди ювілейних дат, роковин смерті тощо), які дають підстави започатковувати чи продовжувати пошук відомостей про ту чи іншу особу. Спрощенню цього виду роботи сприяють систематичні покажчики змісту газет та журналів (кількість яких є незначною), видаване Науково-дослідним інститутом пресознавства Львівської

національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника багатомне історико-бібліографічне дослідження «Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст.» (світ побачило уже чотири томи, які охоплюють українську пресу за 1812—1916 рр.) та зібрані й укладені К. Курилишиним матеріали до біобібліографістики п. н. «Часопис “Галичанин”» (Львів, 1893—1913 рр.)» (Дрогобич, 2013), «Часопис “Діло”» (Львів, 1880—1939 рр.)», перший том (1880—1889 рр.) якого побачив світ цього року.

Першоджерелом для написання поданих далі біобібліографічних нарисів стали некрологи І. Гавришкевича, І. Гургули, М. Огоновського, І. Савчака, В. Щавинського та розлога життєписна розвідка про Л. Трещаківського, які були опубліковані на шпальтах щоденника «Галичанин» (Львів, 1893—1913). Уникнути тривалого пошукового процесу з метою виявити подібні публікації на сторінках цього видання та зосередити увагу на пошукові інших джерел біобібліографічної інформації вдалося завдяки згаданій праці К. Курилишина, а саме — «Часопис “Галичанин”» (Львів, 1893—1913 рр.) : матеріали до біобібліографістики» [17]. У запропонованій статті не ставимо за мету докладно проаналізувати усі матеріали біографічного характеру про діячів українських ЗМІ, які відклалися на сторінках цієї газети. Хочемо лише унаочнити наше переконання у доцільності ведення пошукової роботи на шпальтах пресодруків, а також акцентувати увагу на пресовидавничій, журналістській та публіцистичній діяльності згаданих осіб, четверо із яких (І. Гавришкевич, І. Гургула, М. Огоновський, Л. Трещаківський) за освітою були священиками, а інші двоє здобули юридичний (І. Савчак) та медичний (В. Щавинський) фахи. Водночас наша публікація покликана ознайомити наукові кола із тими даними про зазначених осіб, які нам вдалося віднайти, спонукати дослідників до студій над їх публіцистичною спадщиною тощо.

Принагідно хочемо наголосити, що опубліковані на шпальтах пресових видань некрологи та інші матеріали потребують суттєвих доповнень, перевірення поданих фактів, уточнень, адже нерідко у них трапляються розбіжності та помилки, іноді — курйозні випадки*.

---

* 1894 р. у додатку до газети «Галичанин» було опубліковано некролог віденського кореспондента цього видання В. Щавинського, однак через кілька днів редакція отримала листа від «померлого», в якому той повідомляв, що «живеть и наслаждается полнымъ здоровьемъ» [2; 24].

До прикладу: у некролозі Івана Гургули [14] зазначається, що помер він на 58-му році життя, а в повідомленні «Благодареніє» [1] — на 60-му. Тобто, зважаючи на зазначену у некролозі дату смерті, народився він або 1846 р., або 1844 р. Встановити істину вдалося лише завдяки автобіографії, яка зберігається у фонді «Матеріали до біографічного словника галицьких, буковинських та закарпатських українських письменників, учених та інших діячів культури, а також громадських і політичних діячів» відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника (далі — «Словник І. О. Левицького») [20]. Завдяки цьому документові вдалося встановити й такі відомості, як дата народження, ім'я й по батькові І. Гургули, з'ясувати, з якими часописами він активно співпрацював, скласти уявлення про тематичні домінанти його публіцистичного доробку. Зберігаються у «Словнику І. О. Левицького» й особові папки І. Гавришкевича, М. Огоновського, Л. Трещаківського та В. Щавинського. З-поміж матеріалів, що відклалися у них, найціннішими є приватний лист І. Гавришкевича до фондоутворювача, в якому містяться автобіографія автора (завдяки їй вдалося виправити відомості про місце і дату народження) та бібліографічний список його публіцистичної, літературної спадщини [19, арк. 17—25].

Усі досліджувані нами особи (І. Гавришкевич, І. Гургула, М. Огоновський, І. Савчак, Л. Трещаківський та В. Щавинський) були активними учасниками національного громадсько-політичного життя в Галичині впродовж другої половини ХІХ ст. — першого десятиліття ХХ ст., долучилися до видавання, редагування та текстуального наповнення низки періодичних видань, що виходили переважно у Львові в цей період. Подані постаті належали до т. зв. старорусинсько-русофільської (москвофільської) течії українського національного руху в Галичині, про що свідчать опрацьовані нами джерела. Однак усі вони були самовідданими патріотами рідного краю, докладали зусиль, аби змінити умови життя більшості українців Галичини, обстоювали їх право на розвиток усіх сфер національного життя, на рівні права з іншими народами Австро-Угорської імперії, протистояли колонізаційним та латинізаційним процесам у краї тощо. До прикладу, Л. Трещаківський висловлював переконання у тому, що «чѣмъ крѣпче Русь, тѣмъ крѣпче будетъ Австрія», і тому австрійський уряд повинен усіляко підтримувати галицьких

українців [31, ч. 259, с. 3]. М. Огоновський та В. Щавинський переслідувалися австрійською владою за активну громадську діяльність, І. Савчак належав до гілки радикально налаштованих молодших москвофілів — т. зв. «прогресистів». Біографій громадсько-політичних, культурних діячів, які з огляду на життєві обставини чи ідеологічні переконання стояли на позиціях москвофільства, донині розкрито не багато. Це цілком вмотивована ситуація, адже першочерговим завданням було піднести із забуття тих осіб, які стояли на твердих національно орієнтованих позиціях. Однак, на нашу думку, не варто забувати й тих, які були відданими патріотами рідного краю та народу, хоча й бачили інші шляхи виведення його із важких умов життя. Тож спробуємо заповнити кілька білих плям у персоніфікованій історії української журналістики XIX — першого десятиліття XX ст.

Гавришкевич Іван Васильович — греко-католицький священник, громадський діяч, краєзнавець, етнограф, письменник, перекладач, публіцист.

Народився 1 листопада 1827 р. у м. Чесанів Любачівського повіту (тепер — м. Цешанув, Польща) у сім'ї чесанівського, новосельського пароха та любачівського декана Василя Гавришкевича [19, арк. 17].

Освіту здобував спочатку у народних школах і гімназіях у Перемишлі [19, арк. 11]. Богословські науки студіював у Львові (на богословському факультеті Університету Яна II Казимира; тепер — Львівський національний університет ім. І. Франка) та Перемишлі упродовж 1848—1850 рр. [12; 19, арк. 11]. Під час навчання зацікавився краєзнавством, етнографією та картографією: разом із однодумцями (серед яких був й І. Наумович) здійснив низку кількадесятимандрівок Самбірським, Стрийським повітами, відвідав Крехівський монастир. Уперше провів систематичне обстеження території Галичини і Буковини та наніс на карту «близько 2000 висот цих земель» [12; 19, арк. 18]. Як твердять фахівці, лише вісім із зареєстрованих ним вершин не увійшли до каталогу «Висоти Східної Галичини і Буковини» [18]. Водночас цікавився, як зазначає в автобіографії, історією, музикою, «рисунком», ботанікою та землеробством, уболівав «за самостоятельность малорусского языка» [19, арк. 17, 18]. У подальшому ці сфери зацікавлення стали

основними тематичними напрямками його газетно-журнальної творчої спадщини.

1852 р. висвячений митрополитом Григорієм Яхимовичем у сан ієрея [19, арк. 17] та був призначений сотрудником у парафії с. Кам'янка Лісна (нині — с. Боброїди Жовківського р-ну Львівської обл.). Від 1856 р. й до кінця життя очолював цю парафію. Користувався авторитетом не лише у пастви, а й у священницьких колах: був настоятелем і ординаріатським шкільним комісаром Потелицького деканату Перемиської дієцезії (від 1869 р.), почесним крилошанином і титулярним радником Перемиської єпархії греко-католицької консисторії (від 1884 р.), володів титулом почесного шамбелана Папи Лева XIII [4; 12; 19, арк. 3, 11]. Зініціював будівництво у с. Нова Кам'янка (нині — Жовківського р-ну) однобанної церкви Успіння Теодозія Печерського, яку було висвячено 1867 р. [3].

Як і більшість греко-католицьких священників Галичини того часу, І. Гавришкевич вів активну громадську роботу, дбав про збагачення духовного світу та підвищення матеріального добробуту селян. Був симпатиком москвофільства та членом усіх діючих тоді українських товариств, зокрема, 1896 р. став почесним членом «Общества им. Михаила Качковского» [19, арк. 12]. За його ініціативою у селах Кам'янка Лісна, Липники та Старе Село було засновано читальні цього Товариства [3]. У 1876 р. разом з І. Добрянським побував у Швейцарії [19, арк. 18].

Поряд із цим займався і творчою діяльністю: писав вірші, прозові твори малих та великих літературних жанрів. Відомий як автор оповідання «Страхи», яке літературознавці зараховують до яскравих зразків української готичної містичної прози XIX ст. [3]. На сторінках «Календаря Общества им. М. Качковского», календаря-альманаху «Перемишлянинь», літературно-наукових збірників «Галичанинь» (1862—1863) та «Отечественный Сборникъ», літературного додатка до «Слова» п. н. «Галичанинь» (1867—1870), періодичних видань москвофільського спрямування, як-от: віденський «Вѣстникъ для русиновъ Австрійскои державы», львівські «Врѣменникъ Ставропигийского Института», «Галичанинь» (1893—1913), «Наука», «Новый Галичанинь», «Слово», чернівецький «Родимый Листокъ», опубліковано чимало його художніх тво-

рів, серед яких — вірші «Великдень», «Въ Маю», «Туга», «Ранная пѣснь» та ін., оповідання «Пань», «Передь полустолѣтіємъ», «Школяръ», «Видѣніе», п'єса «Староста ровесникъ, Або клопоть на сватанью», переспіви та переклади прозових творів «Найкрасшій нѣсъ», «Морская упыриця», комедія Ж. Б. Мольєра «Лѣкаръ по неволи», поезії Й. В. Гете, Ф. Гейбеля, Й. Шиллера та ін. [5, с. 218; 7, с. 432; 8; 19, арк. 6]. У 1865 р. здійснив переклад відомого роману Г. Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома» (за І. Гавришкевичем — «Хата старого Томка»), рукопис якого зберігався в І. Левицького [19, арк. 16].

Від 1852 р. й до кінця 1890-х рр. друкував у цих виданнях також численні статті з актуальних проблем тогочасного життя галицьких українців (українсько-польські відносини, мовне питання, становище української селянки тощо), історичної, громадсько-політичної тематики, серед яких: «Будущость Австріи» (Слово. — 1861. — Ч. 31), «Нашое наглѣйшое желаніе» (Слово. — 1861. — Ч. 35), «Сгадки зъ Татарскихъ часовъ», «Симпатія чи антисимпатія?», «Становище нашихъ половъ» (Слово. — 1861. — Ч. 42), «Еще о патронатѣ» (Слово. — 1861. — Ч. 58), «Гриць Саламаха въ рускомъ театрѣ во Львовѣ» (Слово. — 1864. — Ч. 37), «Европа, будетъ ли она республиканскою, чи козацкою» (Слово. — 1866. — Ч. 38—46). Окрім того, публіцистична спадщина І. Гавришкевича налічує низку краєзнавчих та подорожніх нарисів, зокрема: «Село Каменка Волоска» (Галичанинъ. — 1862. — Кн. 1, вип. 1. — С. 99—117), «Записки зъ путешествія въ Самбѣрскихъ и Стрыйскихъ горахъ» (Слово. — 1862. — Ч. 20—32), «Тридневный переходъ по Львовской окресности» (Слово. — 1863. — Ч. 70—84), «Галицкій селюх в Швейцаріи» (Наука. — 1876. — Ч. 1—9) і «Галицкій русинъ в Швейцаріи» (Родимый Листокъ. — 1880. — Ч. 4—23; 1881. — Ч. 1—13) та ін. [9, с. 165, 167, 168; 27, с. 174; 30, с. 308]. В окремих публікаціях порушував питання вироблення української вузькогалузевої термінології (Початок до уложеня руской ботанической терминологии // Перемишлянинъ. — 1852. — № 11).

Окрім того, І. Гавришкевич публікувався у польських та німецьких часописах, серед цих матеріалів — переклад польською історичних статей А. Петрушевича на сторінках видання «Skarbiec polski». Накладом «Общества им. М. Качковского» було видано низку його брошур просвітницького змісту, серед яких: «О управѣ

с'гножатеј» (Львів, 1892), «Въ управ'ї конюшины», «О садоводств'ї» (у двох частинах; Львів, 1897; 1898), «Нын'шній Іерусалимъ», «Що робити, щоби долго жити?», «Святая земля», накладом друкарні Ставропігійського інституту — перекладений ним з польської мови підручник для народних шкіл «Числило» [19, арк. 7, 8, 19, 21].

На пресових шпальтах публікувався переважно під криптонімами (Г., Г...кевич И., Г...кевич Иоанн, Г-ч I., И., И. Г., И. Г..., I. Г., I-н Г-ч) та псевдонімами (З-под кордону, И. з-под кордону, И. от Равы, Из восточной Галиции, Из-над Момычи, Из-над Раты, Из-над кордона, Из-под сельской стрехи, Саламаха Гриць) [10, с. 108, 113, 117, 159, 165, 166, 169, 171, 173, 178, 341; 19, арк. 26].

І. Гавришкевич — кавалер ордена Франца-Йосифа І. Помер на 80-му році життя, 1 квітня 1907 р. [4], похований на кладовищі с. Боброїди.

Гургула Іван Васильович — греко-католицький священник, громадський діяч, публіцист.

Народився 28 лютого 1845 р. у с. Комарів Станіславського округу (нині — Галицького р-ну Івано-Франківської обл.) у сім'ї дяковчителя Василя Гургули [20, арк. 3].

Початкову освіту здобував у парафіяльній школі, приватно у домі настоятеля Комарівської парафії Антона Могильницького та у головній школі в Галичі (закінчив 1855 р.). Вступив до гімназії у Станіславі, але через фінансову скруту в родині не зміг продовжити навчання, тож за порадою А. Могильницького перейшов до бурси Ставропігійського інституту у Львові. Упродовж 1856—1863 рр. навчався у другій вищій міській гімназії з німецькою мовою викладання при Домініканському монастирі у Львові. Серед його гімназійних учителів були О. Огоновський, М. Поппель та О. Торонський. У 1863—1867 рр. здобував богословську освіту в Генеральній духовній семінарії у Львові (нині — Львівська духовна семінарія Св. Духа), слухав лекції на філософському факультеті Університету Яна II Казимира [20, арк. 3—6].

1867 р. одружився із донькою лучинецького (с. Лучинці, нині — Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.) пароха. У травні 1868 р. був рукопокладений митрополитом Спиридоном Литвиновичем у сан священника. Упродовж наступних шістнадцяти років очолював низку парафій на Станіславщині: у селах Корнів, Лучинці, Путятинці. Від 1884 р. впродовж 35 років був парохом у с. Ганнівці

(нині — Галицький р-н Івано-Франківської обл.), де побудував нову церкву (у сусідньому селі заснував дяківську школу), очолював Галицький деканат [20, арк. 6, 7].

Поряд із виконанням священницьких обов'язків займався громадською діяльністю, був дописувачем українських пресових видань москвофільського спрямування. На прохання О. Торонського здійснив переклад із низки польських матеріалів («Рыболовство въ Норвегии», «Кава», «Журавлѣ»), які було вміщено у «Читанці» (1868) [20, арк. 8]. Упродовж 1870—1890-х рр. публікував на сторінках «Галичанина» (1893—1913), «Галицкой Руси» (1891—1892), «Слова» (1861—1887), «Червонной Руси» (1888—1891) «долгіи и поважниі статьи, опертыє на историчныхъ неопровержимыхъ фактахъ, на этнографіи, литературѣ», кореспонденції про громадсько-політичне, культурне життя на Рогатинщині [10, с. 112, 171, 173; 20, арк. 9]. Писані ним статті переважно історичної та суспільно-політичної тематики (порушував питання якості шкільної освіти, аналізував міжнародну та внутрішньодержавну ситуацію): «У кого есть право называть себе народовцемъ?» (Галицкая Русь. — 1892. — Ч. 147), «Пану Адаму Креховецкому въ поученіе» (Галичанинъ. — 1893. — Ч. 110, 111), «Россія и Франція» (Галичанинъ. — 1895. — Ч. 88, 89), «Возможно ли возстановление Польши?» (Галичанинъ. — 1895. — Ч. 147—153), «Славяне и Турки» (Слово. — 1877. — Ч. 39—45, 48—56, 58—82; упродовж 1881—1882 рр.), «Якъ учать у насъ географію въ выдѣловыхъ школахъ» (Слово. — 1881. — Ч. 78, 79), «Памятная годовщина» (Червонная Русь. — 1890. — Ч. 29), «Мадяры и Австрія» (Червонная Русь. — 1890. — Ч. 52—55), «Есть ли у поляковъ причина враждовати противъ Россіи?» (Червонная Русь. — 1890. — Ч. 140), «Еще о такъ званомъ прогресивномъ Романчуке» (Червонная Русь. — 1891. — Ч. 1) та ін. [9, с. 166; 20, арк. 9, 10]. Ось як «Галичанинъ» відгукується про значення і вагу його публіцистичного слова: «Многія изъ его глубоко-обдуманыхъ исторично-политичныхъ статей помѣщались въ нашей газетѣ и обращали на себе внимание даже заграничной періодичной печати, яко основаныи на несокрушимой исторической правдѣ, изъ которой могли проистечи лишь неопровержимыи заключения» [14].

У пресі публікувався переважно під криптонімами (Г-а І. та І. Г.) і фразеонімами (ізъ восточной Галичины, ізъ надъ Днѣстра, ізъ надъ Липы) [10, с. 112, 171, 173; 20, арк. 9].

Помер 17 (за старим стилем — 4) травня 1904 р. у с. Ганнівці [14].

Огоновський Микола Михайлович — греко-католицький священник, громадський діяч, публіцист, видавець, редактор.

Народився у сім'ї греко-католицького священника Михайла Огоновського 1850 р. на Рогатинщині*. Брат визначних діячів українського просвітницького руху в Галичині Омеляна, Олександра, Петра та Іларія Огоновських [15, с. 36].

Священицька діяльність М. Огоновського тривала тридцять три роки. Водночас був активним громадським діячем. Брав участь у роботі низки «русско-народныхъ обществъ и институтовъ». Під час т. зв. процесу Ольги Грабар опинився у колі звинувачених у державній зраді та підтриманні зв'язків між москвофілами в Австро-Угорщині і російськими антиавстрійськими колами. Через це 1882 р. його було заарештовано [29, с. 309].

Здобув богословську освіту. Від 1874 р. — у Станіславі (нині — м. Івано-Франківськ): був парафіяльним сотрудником (поки що не з'ясовано, у якій парафії), катехитом у місцевій гімназії та чоловічій учительській семінарії. Очолював Снятинський деканат, був радником Станіславської греко-католицької єпископської консисторії, парохом у с. Джурів Снятинського повіту (нині — Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Згодом переїхав до Чернівців, де й розпочалася його робота на ниві пресовидавничої справи та розвинулася публіцистична діяльність. Упродовж 1879—1882 рр. видавав у місті літературно-науковий двотижневий журнал «Родимый Листокъ», вів усю редакторську роботу. Був автором як редакційних передовиць, так і низки статей літературознавчого, історичного та краєзнавчого змісту, серед яких: «Родимці» (1879. — Ч. 1), «Очерки старорусской культуры и литературы» (1879. — Ч. 13—19), «Обзоръ славянскихъ литературъ» (1879. — Ч. 15—18). Про рівень заснованого ним видання свідчить перелік осіб, яких йому вдалося залучити до співпраці з виданням: А. Антонець, Г. Воробкевич, К. Ганкевич,

---

* Ймовірно також, що у с. Букачівці (нині — Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.), де народився старший брат Олександр Огоновський, або у с. Чагрів (нині — Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.), де народився молодший брат Петро Огоновський.

В. Залозецький, Ф. Калитовський, М. Лисикевич, О. Торонський, М. Устиянович, Ю. Федькович, В. Хиляк, А. Шанковський та ін. [29, с. 308]. Шпальти журналу заповнювали наукові та науково-популярні статті з питань історії, філософії, літератури та етнографії, матеріали біографічного характеру про українських та російських літературно-мистецьких діячів, художні твори українських письменників, бібліографічні матеріали, анотації численних українських пресодруків, хроніка літературно-мистецького життя Чернівців [29; 32, с. 83]. Часопис припинив виходити через арешт М. Огоновського, про що він повідомляв у листі до І. О. Левицького: «В 1882 году появилось только первое число “Р. Л.”... число второе печаталось уже, якъ вдругъ наступило арестованье...» [21, арк. 26].

У 1870—1880-х рр. публікувався (як під власним іменем, так і під криптонімами: Н. М., Н. М. О., Ог. Н. М. та псевдонімом Ив. Немо [10, с. 261, 269, 279]) також на сторінках газети московфільського спрямування «Слово» (Львів, 1861—1887), архієпархіального часопису «Рускій Сіонъ» (Львів, 1871—1880, 1883—1885), церковної газети «Душпастырь» (Львів, 1887—1898). У «Душпастырі» надруковано низку його проповідей — недільних та з нагоди релігійних свят [16, с. 410], у «Слові» — кореспонденції з Чернівців, як-от: «Изъ Черновець» [21, арк. 25].

Помер на 57-му році життя через запалення легенів та хворобу серця 19 (за старим стилем — 6) березня 1907 р. у с. Джурів (нині — Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.).

Савчак Іван Петрович — громадсько-політичний діяч, публіцист, редактор.

Народився 1874 р. у с. Воловці Горлицького повіту (нині — Польща) у селянській сім'ї. Рано осиротів, бідував. Навчався у гімназії в містечку Ясло (нині — Польща). Вищу освіту здобував на юридичному факультеті Університету Яна II Казимира.

Під час студій захопився московфільськими світоглядними переконаннями. Був одним із активних представників молодшого, радикально налаштованого покоління московфілів — т. зв. «прогресистів». Брав участь у діяльності «Общества русскихъ студентовъ львовского университета “Друг”». У цей період життя разом із Ю. Яворським, Б. Глушкевичем, І. Свенціцьким та іншими співпрацював із літературно-науковим, політичним місячником

«Живое Слово» (Львів, 1899), який популяризував русофільські ідеї в Галичині.

По завершенню навчання продовжив публіцистичну діяльність та був відповідальним редактором видаваного у Львові впродовж 1902—1905 рр. І. Свенціцьким літературно-суспільного місячника «Живая Мысль» [25, с. 248], що, як і «Живое Слово», орієнтувався на студентську молодь та учнів ліцеїв, гімназій. Редакція видання мала на меті поширювати надбання «общерусской культуры», теж у ньому публікувалися твори російських письменників, «розвідки з питань історії та філології, а також бібліографічні матеріали, інформація про розвиток освіти та участь студентства у громадському житті, огляди досягнень науки і мистецтва», водночас «провідною думкою публікацій було пропагування ідеї єдності слов'ян» [33, с. 29]. Саме на сторінках цього журналу І. Савчак друкував статті суспільно-політичної тематики, серед яких — «Украинофильство въ червонорусскихъ гимназіяхъ» (1902. — № 1) [25, с. 249].

У 1905 р. керував роботою «Торговельно-промьшленного Союза» в Коломиї, «гдѣ среди непосильной работы схватилъ чахотку, къ которой впрочемъ имѣлъ сильное предрасположеніе» [13].

Організм так і не зумів подолати хворобу — І. Савчак помер на 33-му році життя, 11 травня (за старим стилем — 28 квітня) 1907 р., у Львові.

Трещаківський Лев — греко-католицький священник, громадсько-політичний діяч, публіцист, журналіст.

Народився 1810 р. у Станіславі (нині — м. Івано-Франківськ) у сім'ї службовця. Його батько був сполонізованим русином (римокатоликом за віросповіданням), мати — вірменкою.

Початкову та середню освіту здобував спочатку у містечку Гвіздець (нині — смт у Коломийському р-ні Івано-Франківської обл.), а від 1817 р. — у Станіславі та Львові (сюди було переведено його батька у службових справах) [31, ч. 250].

Упродовж семи років служив в австрійському війську [22, арк. 5]. У 1835 р. вийшов у відставку в офіцерському чині. Того ж року, з особистого дозволу митрополита Михайла Левицького (у цьому виникла необхідність через те, що Л. Трещаківський за віросповіданням належав до римокатолицької Церкви), вступив на богословський факультет Львівської руської духовної семінарії [31, ч. 250].

По завершенню навчання у 1840 р. одружився із Катериною Загайською та був рукоположений у священницький сан. Отримав призначення на посаду сотрудника Пістиньської парафії (с. Пістинь, нині — Косівського р-ну Івано-Франківської обл.), де на той час настоятелем був 66-річний о. Іван Левицький. У 1842 р. служив адміністратором капеланії у с. Королівка (нині — с. Олієво-Королівка Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.), а від 1844 р. — багаторічним настоятелем низки парафій неподалік Львова: Городоцької (від 1860 р.), Зимноводівської, Рудненської [22, арк. 5; 31, ч. 251; 34].

Священницькі обов'язки поєднував із громадською діяльністю. Від 1848 р. — виступає активним та ініціативним борцем за права галицьких українців: член Головної руської ради (голова її земельної секції [22, арк. 30]), член-засновник культурно-освітньої установи «Галицько-руська матиця», представник Городоцького повіту у Галицькому сеймі (у 1861—1866 рр.) [34].

Саме Л. Трещаківському належать ідеї побудови пам'ятника Б. Хмельницького, заснування Народного дому у Львові (розробив основну концепцію діяльності цієї інституції, на засіданнях Головної руської ради постійно порушував це питання: висував різні пропозиції щодо пошуку і збору коштів та здобуття дозволів на отримання земельної ділянки тощо). Також уперше порушив питання про заснування національного театру, яким згодом стала драматична секція «Руської Бесіди», був активістом протиалкогольного руху в Галичині, співорганізатором Братства тверезості, вимагав запровадження державного контролю над виробництвом алкогольних напоїв [31, ч. 255, 256, 258, 259; 34]. Л. Трещаківський був переконаний у доцільності заснування численних народницьких інституцій. «Русини, — писав Л. Трещаківський, — 1848 г. дѣлали первые шаги на поприщѣ гражданской и общественной жизни; ихъ надо было собирать во едино, сблизать друга съ другомъ, учить ихъ дружно мыслить и дѣйствовать, безъ учреждений въ родѣ народнаго дома, развитіи общественно-гражданской жизни среди нихъ не было бы возможности и думать» [31, ч. 259. — С. 3].

У червні 1848 р. під псевдонімом Ein Ruthene видав німецькою мовою відозву до австрійського уряду п. н. «Geliebteste ruthenische Brüder» [«Дорогі брати русини»]. Л. Трещаківський вимагав від

уряду визнання прав українського населення Галицького краю на самодостатній розвиток усіх сфер його суспільного життя, на доступ до високих державних посад, збільшення кількості (до 50%) у Галицькому сеймі депутатів «изъ русскихъ» тощо. У цій відозві вперше висловив пропозицію щодо адміністративного поділу Галичини на українську (східну) та польську (західну) провінції, переконуючи, що лише таким чином можна повною мірою забезпечити повноцінний розвиток обох народів. Окрім того, він наголошував, що право обіймати адміністративні посади в Галичині можуть мати лише місцеві мешканці або ж ті особи, які впродовж останніх 10 років постійно жили у краї та вивчили місцеву мову. У цьому ж документі порушував питання про надання українській мові в Галичині (упродовж 5 наступних років) офіційного статусу, переконував у необхідності створення в австрійському війську національних підрозділів, зокрема руського/українського «съ народно-русской формой и народно-русскими, сине-желтыми цвѣтами», домагався поширення права свободи віросповідання й на греко-католиків, запровадження обов'язкової трирічної початкової освіти та ведення навчального процесу в усіх освітніх закладах (у тому числі й у вишах) регіональною (тобто — українською) мовою, впровадження сталої заробітної плати для священників та вчителів, покарання чиновників за зловживання і помилки, запровадження суворого державного контролю за фінансовим забезпеченням армії і флоту, створення сприятливих умов для розвитку ремісництва і сільського господарства у регіоні та їх державна підтримка, зниження податкового мита на товари місцевого виробництва, обмеження імпорту, побудови доріг, введення податку на предмети розкоші та ін. [31, ч. 255]. Ця петиція викликала широкий резонанс у середовищі галичан українського походження — у краї почали активно збирати підписи під нею [31, ч. 256]. Упродовж усього життя Л. Трещаківський обстоював ці переконання — як в інших подібних відозвах до австрійського парламенту, віденського уряду, Галицького сейму, до народів Австро-Угорщини, інших народів світу, так і в публікаціях на шпальтах періодичних видань.

Після припинення діяльності Головної руської ради жив спочатку у Рудному, а від 1860 р. — у Городку. Разом із виконанням священницьких та депутатських (як посол до Галицького сейму) обо-

в'язків займався сільським господарством. Л. Трещаківський був добрим знавцем агрономії, обирався членом центрального комітету Галицького господарського товариства. Мав намір заснувати галицько-руське сільськогосподарське товариство та руську сільськогосподарську школу поблизу Львова, однак через мляве зацікавлення його ідеєю широкого кола галицько-руської інтелігенції та сільського духовенства цей план так і не був зреалізований [31, ч. 271].

У Галицькому сеймі пропонував внести зміни у систему навчання у парафіяльних, тривіальних та інших школах і вчительських семінаріях. Зокрема, ратував за те, аби у цих навчальних закладах була запроваджена «наука сільського господарства», а мовою навчання — мова домінуючої народності, при сільських школах — організовані курси німецької мови та парафіяльні бібліотеки, в яких переважали б книги сільськогосподарської тематики. Ці пропозиції Л. Трещаківського були прийняті сеймом та передані на розгляд шкільної комісії. У той період часто їздив до Львова, щоби стежити за будівництвом Народного дому, привозив із собою з Рудного будівельні матеріали [31, ч. 270].

Після завершення посольської каденції у 1866 р. «его дѣятельность сосредоточилась на его приходѣ и ближайшія села, жителей которыхъ онъ наклонялъ къ основыванію школъ» [31, ч. 271]. Л. Трещаківський допомагав у будівництві та оздобленні деяких греко-католицьких храмів на Городеччині, долучився до заснування шкіл у доволі сільських селах, у власному помешканні в Городку проводив вечірні заняття для малоосвічених селян.

Однією з перших відомих пресових публікацій Л. Трещаківського є стаття польською мовою «Odpowiedź na pytanie komitetu, jakim przyczynom przypisać należy upadek pszczelnictwa krajowego i jakie środki były by najstosowniejsze do podniesienia tegoż», яку було опубліковано на сторінках 3-го тому «Rozpraw s. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego» [31, ч. 271].

Із виходом у світ (травень 1848 р.) «письма повременного для справъ народныхъ, политическихъ и церковныхъ, словесности и господарства сѣльскаго галицко-угорско- и буковиньско-рускаго народа» — тижневика «Зорѣ Галицкой» Л. Трещаківський став одним із активних його авторів. Першою публікацією на сторінках цього видання є стаття «Вступь до росправъ о господарствѣ

селянôвъ» (1848. — Ч. 5), присвячена, як і стаття «О господарствѣ сельскôмъ» (1848. — Ч. 14) та низка інших матеріалів цієї тематики (О вербахъ. — 1849. — Ч. 20, 22; О жнивахъ. — 1849. — Ч. 51; Садоводчество. — 1849. — Ч. 67), питанням раціоналізації землеробства та сільськогосподарської просвіти селян. У цій газеті друкував також матеріали історичної, соціально-політичної тематики, серед яких: «Чы Галиция есть польскою землею, и чы Русины суть Поляками?» (1848. — Ч. 6), «Честни братья» (1848. — Ч. 17), фейлетон «Вѣчни липы говорили» (1849. — Ч. 34), оповідання «Поступишинъ» (1848. — Ч. 23, 25), «Петро и Павло. Розмова въ лѣсѣ» (1849. — Ч. 1, 5, 6) та ін. У цих та інших публікаціях порушував питання важкого матеріального становища та неосвіченості селян, пияцтва, освіти сільської молоді (переконавав, що селянським дітям передовсім необхідно дати знання про те, як ефективно господарювати на землі), створення умов для заохочення талановитої, але бідної сільської молоді до навчання у ліцеях та гімназіях, виплати стипендій успішним та старанним у навчанні тощо. На сторінках «Зорѣ Галицкой» оприлюднював свої ідеї щодо мети, завдань та структури Народного дому, порушував питання забезпечення сільських священників «постояннымъ жалованіемъ». Активна співпраця із цим виданням тривала упродовж 1848—1850 рр. Згодом редакція газети відмовилася друкувати його матеріали, мотивуючи це тим, що «статьи по сельскому хозяйству не интересуютъ подписчиковъ и потому число ихъ падаетъ». Лише через два роки (у № 47 за 1852 р.) газета опублікувала його статтю «О скрынковыхъ уліяхъ» [31, ч. 271].

Від того часу майже вісім років (до появи «Слова» у 1860 р.) львівські видання часто відмовлялися друкувати його статті окресленої тематики, оповідання та вірші. Через це він до 1863 р. публікувався на сторінках: «Вѣстника для русиновъ Австрійскои державы» (Відень, 1850—1866). Серед матеріалів, вміщених у цьому виданні, — нарис «Дякъ старый Трофимъ» (1852. — № 54), статті «о необходимости науки домоводства и женскаго сельскаго хозяйства для русскихъ крестьянь въ Галичинѣ» (одним із перших порушив це питання не лише в Галичині, а й у Західній Європі загалом) [31, ч. 271], про завдання «народнаго писателя» [31, ч. 273, с. 2].

У 1860 р. Л. Трещаківський повернувся у львівську пресу — був «прилѣжнымъ корреспондентомъ русскихъ газетъ» міста. Його

кореспонденції («изъ Львова, отъ Львова, изъ подъ Львова, изъ Рудна» [22, арк. 32], статті, оповідання публікувалися на сторінках таких видань, як: «Ластôвка», «Наука», «Недѣля», «Письмо до Громады», «Русская Рада», «Слово», «Учитель» [6, с. 204; 31, ч. 274, с. 2]. Наприклад, у «Письмі до Громады» вміщено оповідання «Петро Бурынюкъ» (1864. — № 12—13), у «Неділі» — цикл публікацій п. н. «Що може наука, що може штука?») на теми сільського господарства та про необхідність навчання дітей (1865. — № 1, 3, 11, 13, 15), у «Ластôвці» — «загадки» та «приповѣдки», вірш соціальної тематики «Иванъ Швидкій» (1869. — № 1—26), у виданні «Ластôвка, читанка для руского народа 1874 г.» — оповідання «Болотнѣвка» [6, с. 204; 31, ч. 274, с. 2].

Поодинокі статті опубліковано на сторінках видаваного В. Зборовським у Відні «Отечественного Сборника» (як-от: Правила пчеловодства. — 1853. — № 26), згаданого польського часопису «Rozprawy s. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego» (О oszczędzaniu 2/3 części rąk przy uprawie prosa. — 1885. — Т. 18) [31, ч. 272, с. 2].

З-під його пера вийшла низка просвітницьких видань, серед яких: перший україномовний підручник з бджільництва «Наука о пчеловодстві» (Львів, 1855), оповідання «Село Липовицѣ, або якъ то легко можъ въ нещастья впасти» (Львів, 1849; перевид.: Коломия, 1876), «Судь, або що Иванъ на томъ свѣтѣ видѣлъ» (Львів, 1851; 3-тє перевид.: Коломия, 1884) [10, с. 363; 31, ч. 271].

Л. Трещаківський друкувався як під власним іменем, так і під криптонімами (Т., Т. Л., Т. Р., Тр., Тр. Л., Т. Л. из Г., Тр. Л. из Г., Тре. Л., Трещ.) [10, с. 216, 360, 361, 363; 31, ч. 274, с. 2]. Водночас багато статей не підписував взагалі, тому нині їх досить важко ідентифікувати.

Уся публіцистична, науково-популярна, просвітницька спадщина (друкована руською/українською, польською та німецькою мовами) Л. Трещаківського спрямована на «побариваніє нужды крестьянъ и на обсужденіє мѣръ ради умственного и матеріального поднятія народа» [31, ч. 271]. Перу Л. Трещаківського належить низка й інших статей («Декотри мысли о русскомъ театрѣ въ Львовѣ», «Мнѣніє о письмахъ нашихъ», «Мысли о русскомъ театрѣ», «О вдовицяхъ и сиротахъ священническихъ», «О Народномъ Домѣ», «Якъ декоторіи конституцію понимаютъ», «Jakimъ przyczynomъ przypisać

należy upadek pszczelnictwa krajowego» та ін.) [22, арк. 32]. Робота над виявленням місця їх публікації триває.

Автор біографічного нарису про Л. Трещаківського, надрукованого на сторінках «Галичанина», так охарактеризував його публіцистичний хист: «...всѣ его сельско-хозяйственныя поученія составлены въ формѣ занимательныхъ разсказовъ. Въ этомъ отношеніи онъ наминаетъ французскаго писателя Жюль Верна, извѣстнаго популяризатора естественныхъ наукъ» [31, ч. 273, с. 2].

Л. Трещаківський помер 17 травня 1874 р. у Городку, де був парохом в останні роки життя [31, ч. 250; 34]. Некорисливий, самовідданий патріот рідного краю і народу помер у злиднях, про що писала його молодша донька у листі до Пилипа Свистуна (автора біографічної розвідки про нього на сторінках «Галичанина»): «Убожество въ домѣ было большое. Отець лежалъ въ постели, издержки по лѣченію были громадны... Дошло до того, що если-бы въ послѣднюю минуту отъ императора не получено 100 гульденовъ милостыни — то не былобы чѣмъ гробъ для покойника уплатити» [26]. У 1993 р. його іменем названо одну з вулиць Львова.

Щавинський Володимир Йосипович — громадський діяч, журналіст, публіцист, редактор.

Народився 1853 р. у с. Клімкувка (нині — Горлицького пов. Малопольського в-ва, Польща) [11]. Навчався у гімназії. Вищу медичну освіту здобув у Віденському університеті [2].

Після завершення студій залишився у Відні та присвятився громадській і журналістській діяльності. Був прихильником московфільського політичного руху. У помилковому некролозі в «Галичанине» зазначалося, що він брав «дѣятельное участіе въ жизни тамошней русской колоніи» [2] та був, за твердженням «Діла», духовним проводирем галицьких московфілів, зокрема, упродовж багатьох років ратував за «утворенье товариства свѣтскихъ РусинѠвъ для обороны руско-католицкои церкви передъ латинизацією» [23, арк. 10]. У 1893 р. був учасником демонстрації у Відні проти митрополита Сильвестра Сембратовича (який через Відень повертався з Рима до Галичини), за що був заарештований та ув'язнений до завершення судового процесу. У квітні 1901 р. разом із Д. Вергуном брав участь у черговому конгресі слов'янських журналістів, який відбувся у Дубровнику [23, арк. 1, 10].

Упродовж 1870—1890-х рр. досить активно дописував з Відня до львівських періодичних видань: «Слово» (1861—1887), «Новый Проломъ» (1883—1887), «Червоная Русь» (1888—1891), «Галицкая Русь» (1891—1892). На сторінках «Червоной Руси» опублікував (під крипт. В. О. Щ.) подорожні нариси «По сѣверной Италіи» та «Изь парижской выставки» [30, с. 425]. Також був співробітником-кореспондентом щоденника «Галичанинъ» (Львів, 1893—1913) [33, с. 35]. Серед матеріалів, що відклалися на шпальтах цього видання, — «Изь конгреса славянскихъ журналистовъ» (1901. — Ч. 74), «Тройственный союзъ въ хлопотахъ» (1901. — Ч. 132), «Изь области электрическаго освещенія» (1901. — Ч. 138), «Отъ Кружка любителей русскаго языка въ Вѣднѣ» (1901. — Ч. 224) [23, арк. 5, 6].

У віденський період заснованого І. Наумовичем у Коломиї часопису «Наука» брав участь у його випуску. Зокрема, під час тримісячного арешту редактора-видавця Данила Козаришука редагував № 1—3 цього видання, а у 1901 р. виконував функції відповідального редактора [28, с. 256, 257]. Упродовж 1890 р. опублікував на його шпальтах цикл матеріалів п. н. «Гигієніческіи письма» [23, арк. 11].

В. Щавинський дописував і до російських періодичних видань, зокрема, 1913 р. під псевдонімом Далибор друкувався на сторінках петербурзької газети «Новое Время» [35]. Він — автор низки просвітницьких брошур, серед яких: «Описание земли» (Львів, 1887) та «Короткій очеркъ истории русскаго народа и его крещенія» (Львів, 1888) [23, арк. 11], нарису «Туга за роднымъ селомъ» (1889) [11].

Для підпису своїх матеріалів (статей, фейлетонів та репортажів) у галицькій пресі В. Щавинський часто користувався криптонімами *во* [2], В. Щ., вош. та ω [10, с. 88, 92, 429].

Помер В. Щавинський 2 лютого 1913 р. у Відні [11].

Подані нами біобібліографічні нариси не претендують на вичерпність. Окремі факти, етапи життєвого шляху, діяльності (передусім на ниві журналістики) досліджуваних осіб і надалі залишаються неповними чи потребують подальшого уточнення, аналізу. Покладаємо надію на допомогу колег, які володіють більш докладними відомостями й допоможуть нам заповнити лакуни новими біобібліографічними відомостями.

1. Благодареніє // Галичанинъ. — 1904. — Ч. 108. — С. 4.

2. Владимірь Осиповичъ Щавинскій... [некролог] // Приложеніє къ «Галичанину». — 1894. — Ч. 10/11. — С. 2.

3. Гавришкевич Іван [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гавришкевич_Іван.
4. Гавришкевичъ Іоаннь... [некролог] // Галичанинь. — 1907. — Ч. 66. — С. 3.
5. *Галушко М.* Галичанинь / М. Галушко // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. / уклад.: М. В. Галушко, М. М. Романюк (кер. проекту), Л. В. Сніцарчук. — С. 217—218.
6. *Галушко М.* НеділА / М. Галушко // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 204—206.
7. *Галушко М.* Новый Галичанинь / М. Галушко // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 431—434.
8. *Галушко М.* Повѣсти и пѣсни / М. Галушко // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 211.
9. *Галушко М.* Слово / М. Галушко // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 161—168.
10. *Дей О. І.* Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI—XX ст.) / О. І. Дей. — К., 1969. — 560 с.
11. Енциклопедія історії та культури карпатських русинів / уклад.: Павло Роберт Магочій, Іван Поп. — Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. — С. 828.
12. Жовківчанин — краєзнавець і священник о. Іван Гавришкевич писав містичні твори?! [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://myzhovkva.com/news/437>.
13. Іванъ Петровичъ Савчакъ... [некролог] // Галичанинь. — 1907. — Ч. 94. — С. 3.
14. Іоаннь Гургула... [некролог] // Галичанинь. — 1904. — Ч. 101. — С. 3.
15. *Коновець О. Ф.* Брати Огоновські / О. Ф. Коновець // Коновець О. Ф. Український ідеал : [іст. нариси]. — К. : Просвіта, 2003. — С. 29—36.
16. *Кульчицька Л.* Душпастьрь / Л. Кульчицька // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 409—413.
17. *Курилишин К.* Часопис «Галичанинь» (Львів, 1893—1913 pp.) : матеріали до біобібліографістики / Костянтин Курилишин. — Дрогобич : Коло, 2013. — 700 с.
18. *Луцький Я.* Туристично-краєзнавчий рух у Галичині (1832—1939 pp.) / Ярослав Луцький [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.history.iv-fr.net/article.php?id=657>.

19. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника (надалі — ЛННБ). Від. рукописів. — Ф. 167 (Матеріали до біографічного словника галицьких, буковинських та закарпатських українських письменників, учених та інших діячів культури, а також громадських і політичних діячів (надалі — Матеріали до біографічного словника), оп. 2, од. зб. 623, п. 25. — 26 арк.
20. ЛННБ. Від. рукописів. — Ф. 167 (Матеріали до біографічного словника), оп. 2, од. зб. 929, п. 34. — 11 арк.
21. ЛННБ. Від. рукописів. — Ф. 167 (Матеріали до біографічного словника), оп. 2, од. зб. 2353, п. 71. — 26 арк.
22. ЛННБ. Від. рукописів. — Ф. 167 (Матеріали до біографічного словника), оп. 2, од. зб. 3157, п. 92. — 32 арк.
23. ЛННБ. Від. рукописів. — Ф. 167 (Матеріали до біографічного словника), оп. 2, од. зб. 3487, п. 103. — 12 арк.
24. Мистифікація // Галичанинъ. — 1894. — Ч. 14. — С. 3.
25. *Передирій В.* Живая Мысль / В. Передирій // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. / уклад.: М. В. Галушко, М. М. Романюк (кер. проекту), Л. В. Сніцарчук — Л., 2009. — Т. 2 : 1891—1905 pp. — С. 248—251.
26. Прибавленіє къ жизнеописанію Льва Трещаковскаго // Галичанинъ. — 1910. — Ч. 278. — С. 2.
27. *Романюк М.* Галичанинъ / М. Романюк // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 174—175.
28. *Романюк М.* Наука / М. Романюк // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 256—261.
29. *Романюк М.* Родимый Листокъ / М. Романюк // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 308—309.
30. *Романюк М.* Червоня Русь / М. Романюк // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 422—425.
31. [*Свистун Пилип*]. Левъ Трещаковскій / Ф. И. С. // Галичанинъ. — 1910. — Ч. 250. — С. 2; Ч. 251. — С. 1—2; Ч. 255. — С. 2; Ч. 256. — С. 2; Ч. 258. — С. 2; Ч. 259. — С. 2—3; Ч. 260. — С. 2; Ч. 261. — С. 2—3; Ч. 264. — С. 1—2; Ч. 265. — С. 3; Ч. 266. — С. 2; Ч. 267. — С. 2; Ч. 268. — С. 2; Ч. 270. — С. 2—3; Ч. 271. — С. 2; Ч. 272. — С. 2—3; Ч. 273. — С. 2—3; Ч. 274. — С. 2—3.
32. *Сніцарчук Л.* Українська преса 1812—1890 pp. — «достойне свідоцтво культурної та народної свідомости» / Лідія Сніцарчук // Українська

- преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2007. — Т. 1 : 1812—1890 pp. — С. 57—105.
33. Сніцарчук Л. Українська преса 1891—1905 pp.: «Збудити і з'єднати нашу надпартію, якій на ім'я нація!» / Лідія Сніцарчук // Українська преса в Україні та світі XIX—XX ст. : іст.-бібліогр. дослідж. — Л., 2009. — Т. 2 : 1891—1905 pp. — С. 3—43.
34. Трещаківський Лев [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Трещаківський_Лев.
35. Фундаментальная электронная библиотека : ЭНИ «Словарь псевдонимов» : Имена [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://feb-web.ru/feb/masanov/man/10/man19261.htm>.

Федір Дисак

«ВІН [МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ] ПЕРШИЙ ВИВІВ НАС, ГАЛИЧАН... НА ШИРОКИЙ ШЛЯХ УКРАЇНСТВА»

Досліджено внесок М. Шашкевича у становлення літератури народною мовою та національне відродження у Галичині, а також його діяльність як автора літературних і публіцистичних творів та видавця перших літературних збірок. Проаналізовано його активну участь в «азбучній війні».

Ключові слова: Маркіян Шашкевич, Галичина, література народною мовою, національне відродження, публіцистична і видавнича діяльність, «азбучна війна».

Исследован вклад М. Шашкевича в становление литературы на народном языке и национальное возрождение в Галиции, а также его деятельность как автора литературных и публицистических произведений и издателя первых литературных сборников. Проанализировано его активное участие в «азбучной войне».

Ключевые слова: Маркіян Шашкевич, Галиция, література на народном языке, національне відродження, публіцистическая і издательская деятельность, «азбучная война».

The contribution of M. Shashkevych into formation of the literature in folk language and national revival in Galicia, as well as his activities as the author of literary and publicistic works and publisher of the first anthologies have been studied. His active participation in the «alphabetic war» has been analyzed.

Key words: Markiian Shashkevych, Galicia, literature in a folk language, national revival, publicistic and publishing activities, «alphabetic war».